

Asia: VN/21641/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Kansallisesti on ratkaistava, miten Suomessa tulevina vuosina saadaan riittävästi kansainvälisiä osaajia työmarkkinoille ja kansainvälisiä opiskelijoita osaajapula-aloille. Korkeakoulujen ohjauksen keinoin on tärkeä varmistaa, että korkeakouluilla on riittävät kannusteet englanninkielisen tutkintokoulutuksen

tarjoamiselle yhteiskunnan osaamistarpeet huomioiden.

On tärkeä varautua esitetystä lakimuutoksesta mahdollisesti seuraavaan kansainvälisten opiskelijoiden määrän laskuun ja mahdollistettava

osaajahoukuttelun onnistuminen: opiskelijamäärän kasvu ja korkeakouluista valmistuvien työmarkkinoille ja yhteiskuntaan integroituminen. Keskeisenä

näyttäytyy tarve miettiä kansallisella tasolla yhteisiä viestinnän kärkiä kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelun tueksi. Samalla on oleellista miettiä

muiden suunniteltujen lakimuutosten vaikutusta opiskelijoiden houkutteluun.

Täyskatteellisuus ja siitä seuraava lukuvuosimaksujen korotus korkeakouluissa lisää todennäköisesti kansainvälisten hakijoiden harkintaa heille sopivimmasta

paikasta suorittaa korkeakoulututkinto. Jatkokssakin Suomi näyttäytyy kansainvälisesti yhtenä monesta vaihtoehdosta ja kilpailu opiskelijoista tulee

kiristymään. Kansainvälisen opiskelijan palvelukokemukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta suomalaiset korkeakoulut voivat jatkossakin onnistua

soveltuvimpien opiskelijoiden löytämisessä. Houkuttavuuden merkittävinä tekijöinä voidaan pitää johdonmukaista apurahakäytäntöä sekä toimivaa

yhteiskuntaorientaatiota.

Edelleen Opetushallitus näkee tärkeäksi kannustaa korkeakouluja kehittämään koulutustarjontaansa alueellisten ja kansallisten työmarkkinoiden sekä

kansainvälisten opiskelijoiden tarpeita huomioiden. Kansainvälisten opiskelijoiden työmarkkinoille siirtymistä tukevat toimet edellyttävät

panostuksia. Tästä näkökulmasta yhtenä kannatettavana toimenä näyttäytyy esitetty linjaus toiminnallisesti kaksikielisten tutkintojen jättämisestä

lukuvuosimaksuvelvoitteen ulkopuolelle.

Opetushallituksen näkemyksen mukaan taloudellisten argumenttien ollessa keskeisiä on ymmärrystä kansainvälisen opiskelijoiden taloudellisista

vaikutuksista Suomelle ja Suomen kansantaloudelle edelleen lisättävä tutkimus- ja selvitystoiminnan kautta.

Lausunnonantajan näkemykset koskien hakemuksen käsittelymaksun palauttamista

Hakemuksen käsittelymaksun palautuksella tavoitellaan korkeakouluissa käsiteltävien hakemusten määrän vähenemistä ja keskimääräisen laadun

paranemista. Tällä hetkellä korkeakoulut käsittelevät huomattavan määrän hakemuksia tarjolla oleviin koulutuspaikkoihin nähden erityisesti vieraskieliseen

koulutukseen opiskelijoita valittaessa.

Korkeakoulujen työmäärän vähentämiseksi hakemusten määrän rajoittaminen on tarpeellista. Mikäli tätä työmäärää halutaan vähentää hakemusten

käsittelymaksun avulla on se kustannustehokkainta tehdä ehdotetusti keskitetysti osana korkeakoulujen sähköistä haku- ja valintajärjestelmää niin, että

hakeutumis- ja maksamisprosessi on mahdollisimman yhdenmukainen kaikilla korkeakouluilla. On kuitenkin huomattava, että hakemuksen käsittelymaksun

kerääminen tulee lisäämään Opetushallituksen hallinnollista työtä sekä korkeakoulujen työmäärää hakijoiden informoimisen osalta.

Hakijan kannalta hakemuksen käsittelymaksu vaikeuttaa hakeutumista suomalaisiin korkeakouluihin ja lisää hakeutumisvaiheen kustannuksia. On myös

vaarana, että hakemuksen käsittelymaksu siirtyisi moninkertaisena hakijaa avustavien agenttien ja muiden välikäsien perimiin maksuihin. Toisin kuin

verrokkimaissa Ruotsissa ja Tanskassa, on hakemuksen käsittelymaksu suunniteltu määrittävän hakijan hakukelpoisuuden antaman koulutuksen mukaan

eikä hakijan kansalaisuuden mukaan. Lukuvuosimaksut puolestaan määrittyvät verrokkimaissa sekä Suomessa kansalaisuuden mukaan. Hakemuksen

käsittelymaksu koskisi myös suomen- ja ruotsinkieliseen koulutukseen hakeutumista, jota puolestaan lukuvuosimaksut eivät koske. Tämä kaikki on

omiaan sekoittamaan suomalaiseseen korkeakoulutukseen hakeutuvia ja samalla tekee Suomeen opiskelemaan hakeutumisen vähemmän houkuttelevaksi.

Opetushallitus pitää parempana tapana määrittää myös hakemuksen käsittelymaksun maksuvelvollisuus kansalaisuuden mukaan, jolloin se olisi linjassa

sekä verrokkimaiden että lukuvuosimaksun määrittymisen kanssa.

Hakemuksen käsittelymaksun käyttöönoton aikataulu on tiukka. Ensimmäiset haut, joissa maksua kerätään, alkaisivat arviolta jo marraskuussa 2024. Tiedotus

näihin koulutuksiin hakeutumiseen liittyen alkaa kuitenkin jo keväällä 2024, joten yksityiskohtien hakeutumiseen liittyen täytyisi olla tiedossa jo silloin. Vaikka

hakemuksen käsittelymaksun perimiseen tarvittavat tekniset muutokset ovatkin mahdollisia toteuttaa tällä aikataululla, on tähän liittyen korkeakoulujen

koulutustiedotukseen, hakeutumiseen ja hakemusten käsittelyyn liittyvien prosessien muuttaminen suunnitellulla aikataululla vaikeaa ja tulee

kuormittamaan korkeakouluja huomattavasti. Aiempia prosesseja ei voi suoraan ottaa uudelleen käyttöön, koska hakuprosessi ja sähköinen haku- ja

valintajärjestelmä on muuttunut siitä, kun hakemuksen käsittelymaksu on aiemmin ollut käytössä. Hakemuksen käsittelymaksua koskevien yliopistolain 8 §:n ja ammattikorkeakoululain 12 §:n muutoksine tulisi tulla voimaan vasta 1.1.2026 tai sen jälkeen alkaviin koulutuksiin hakeuduttaessa. Tämä takaisi

korkeakouluille riittävän ajan muokata prosessejaan ja tiedottaa hakijoita muutoksesta sekä mahdollistaisi Opintopolun tietojärjestelmämuutosten

toteuttamisen hakijoiden kannalta mahdollisimman sujuvan hakeutumisprosessin säilyttäen.

Lausunnonantajan näkemykset tilauskoulutuksen muutoksista

Opetushallitus pitää tärkeänä, että korkeakoulutuksen kansainvälistymisen edistäminen tapahtuu arvoperustaisesti, esimerkiksi yhdenvertaisuutta ja

opiskelijälähtöisyyttä painottaen. Tilauskoulutusta koskevat muutosesitykset ovat tässä mielessä tärkeitä. Kyseessä on myös luottamus suomalaisen

korkeakoulujärjestelmän laatuun. Toisaalta Education Finlandin jäsenyritysten keskuudessa on esitetty huolia esitettyjen lakimuutosten vaikutuksista

yritystoiminnalle ja tilauskoulutusta toteuttavien tahojen näkökulmasta on tärkeä varmistaa, että lainsäädäntö näyttäytyy selkeänä ja johdonmukaisena.

Lausunnonantajan näkemykset koskien lukuvuosimaksujen korottamista

Kansallisessa keskustelussa on vahvistunut jaettu ymmärrys siitä, että kansainvälistymisen edistämisessä keskeistä on vastuullisuuden periaate. Suomen

kyky ratkaista kestävän kehityksen haasteita edellyttää tiiviimpää yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. On tärkeitä, että tämä tavoite huomioidaan osana

lukuvuosimaksullisen koulutuksen kehittämistä ja korkeakoulujen kehittäessä vieraskielistä koulutustarjontaansa. Siirryttäessä kohti täyskatteellisia

lukuvuosimaksuja on tärkeitä löytää ratkaisut siihen, kuinka matalan tulotason maista tulevat lahjakkaat opiskelijat voivat jatkossakin opiskella Suomen

korkeakouluissa.

Ruotsin kokemuksista tiedetään, että täyskatteellisuuden määrittelyyn ja siitä raportoimiseen liittyvät kysymykset ovat aiheuttaneet korkeakouluille haasteita.

Siirtymä kohti täyskatteellisuutta onkin tärkeä tehdä kunnioittaen korkeakoulujen autonomiaa. Samalla lainsäädännön soveltamisen raamin samoin kuin

korkeakoulujen raportointia koskevan ohjauksen olisi oltava selkeä, ennakoitava ja johdonmukainen. Keskustelussa Suomen korkeakoulujen kanssa on nousut

esiin myös tarpeita käsitellä täyskatteellisuuteen liittyviä kysymyksiä erityisesti yhteistutkintojen näkökulmasta.

Ukrainasta paenneiden, tilapäisen suojelun direktiivin perusteella Suomessa oleskelevien korkeakouluopiskelijoiden vapauttaminen

lukuvuosimaksuvelvollisuudesta on tärkeä linjaus. Samalla on mahdollista kansallista apurahaohjelmaa kehitettäessä pohdittava, voitaisiinko kattavammin

tukea kriisialueiden korkeakoulutusta ja opiskelijoita ja tasoittaa apurahaohjelman avulla koulutuspolkuja etenkin niiden osalta, kenellä on

suurimmat esteet hakeutua laadukkaaseen korkeakoulutuksen piiriin.

Lausunnonantajan näkemykset lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemistä koskevasta muutoksesta

Ehdotetut muutokset lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemiseen ovat kannatettavia. Muutokset aiheuttavat kuitenkin korkeakouluille lisää työtä

oleskelun perusteiden selvittämisessä.

Tilapäistä suojelua saavien poistaminen lukuvuosimaksuvelvollisten joukosta on kannatettavaa ja Opetushallitus pitää sitä tärkeänä osana kriisialueilta tulevien

opiskelijoiden kouluttautumisen tukemista.

Lausunnonantajan näkemykset tiedonsaantioikeuden lisäämisestä

Opetushallitus kannattaa korkeakoulujen tiedonsaantioikeuden lisäämistä ja pitää sitä lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemisen näkökulmasta

välttämättömänä. Tiedonsaantioikeuden lisääminen tulee kuitenkin aiheuttamaan sekä korkeakouluille että Maahanmuuttovirastolle

tietojärjestelmäkehitystyötä, jolle täytyy varata aikaa ja resursseja.

Korhonen Olli
Opetushallitus